

ЗЕЛЕНАТА ГОРСКА ШИР

Югоизточното държавно предприятие – Сливен, стопанисва държавните горски територии в пет административни области – Бургас, Сливен, Стара Загора, Хасково и Ямбол.

В състава на предприятието влизат 32 териториални поделения – 27 държавни горски и 5 държавни ловни стопанства.

Общата площ на горските територии в обхвата на ЮИДП е 932 754 ха, в т.ч. държавни горски територии – 655 082 ха (70 %). Общата залесена площ – държавна собственост, е 595 657 ха (91 %).

На територията на предприятието преобладават широколистните гори. От тях най-разпространени са издънковите гори за превръщане в семенни, следвани от високостъблените и горите за нискостъблено стопанисване. Иглолистните заемат 88 914 ха и представляват 15 % от общата залесена площ.

Общият дървесен запас в държавните горски територии е 86 433 932 м³, а запасът на 1 ха – 145 куб. метра. Преобладаващите дървесни видове са бук, дъб, цер, габър, черен и бял бор.

Годишното ползване на дървесина от горските територии – държавна собственост, по горскостопански план е 937 252 м³ лежаща маса и представлява 1.1 % от общия дървесен запас. Ползването от отгледни сечи е 324 409 м³ (35 %), от възобновителни – 575 781 м³ (61 %), и други сечи – 37 062 м³ (4 %). Със заповед на министъра на земеделието и храните 26 833 ха държавни горски територии са определени за гори във фаза на старост. В тях не се провеждат стопански дейности, процесите са естествени и ги управлява природата. Старите гори са много ценни, те са дом на редки и застрашени растителни и животински видове и място за отдих сред природата на жителите от околните населени места.

Екип на списание „Гора“ посети Югоизточното държавно предприятие, разговаря с директора и екипа му, срещна се с колективите на няколко негови териториални поделения.

Инж. Дитчо РАДЕВ –
директор на ЮИДП – Сливен:

Държавният ресурс – горите, не трябва да бъде губещ в ръцете на лесовъда

– Инж. Радев, сравнително отскоро сте директор на Югоизточното държавно предприятие. С какво започнахте?

– Преди всичко започнахме с работа по „изсветляване“ на дейността на лесовъда. Нашата система трябва да стане отворена книга за обществото, достъпна за всички поколения. Всяко стопанство да има нагласата да запознава обществеността с дейността си. Нужно е да намерим път до всеки дом, до всеки гражданин и не само чрез сайтове, а чрез повече срещи с хората, с децата от училищата. Системата вече изпитва глад за кадри от средното професионално образование и мисля, че негативизмът, с който се отнася обществото към професията ни, влияе на избора на младия човек за бъдещата му професия. Това също трябва да променим.

Европейската комисия прие новата Стратегия за развитие на горите до 2030 г. и би трябвало вече да реализираме дейности, базирани на многофункционалността на горите, по диверсификацията на приходите, като не разчитаме само на дърводобива, който понастоящем носи до 95 % от приходите в горите.

Ако искаме нашата система да не се срути и да не бъдем прегазени, трябва да устоим на предизвикателствата на времето, да изсветлим дейността си и същевременно да покажем на обществото, че сме призвани да управляваме този ресурс – горите.

Преди няколко месеца поех да ръководя Предприятието, което в известна степен беше „затворено“ за обществеността. Вече споменах, че нямаме друг избор освен да бъдем отворени. Успехите обаче, които са постигнати в ЮИДП, ни карат да мислим, че имаме добър потенциал. Например в ловното дело и в създаването на нови гори. Това важи особено за тополовите насаждения – алтернатива за бързорастящи дървесни видове, алтернатива за Предприятието, тъй като добиваната дървесина отива главно за преработка в големите заводи у нас.

- Ще провеждате ли различна от досегашната политика спрямо потребителите на дървесина?

- Категорично трябва да се насочим към осигуряване на преработвателите на дървесина, иначе в сегашната обстановка те ще останат без ресурс. Икономическият анализ, който правим през последните месеци, ни показва какви предприятията работят във всеки регион на нашата територия и как може да ги осигурим със суровина. Обезлюдяването на малките населени места идва и от липсата на каквото и да е производство, а ако има такова в областта на дървопреработването, нашата цел е да му помогнем да се развива и да има работни места за местното население. Нашата система е планова, развиваща се на принципите на пазарната икономика, което значи, че всяка дейност в горите, включително и дърводобивът като количество, качество и сортименти, се планива за 10 години. Когато планирането се постави на наистина професионална, а не на конюнктурна основа, ще можем да излезем от хаоса, който съществува в сектора вече доста години. Плановата система предполага да успееш да предвидиш и кои насаждения ще се усвояват всяка година.

- Разбираме, че много държите да се създаде взаимодействие между двете страни и не разчитате, че повишаването на цените на дървесината ще допринесе повече?

- Имам впечатление, че оставяйки бизнеса в горите на чисто пазарния механизъм – годишен търг, започнахме да смятаме, че ще определим и цената, и взаимоотношенията. Предстоят ни тръжните сесии, на които ние да определим цените за цялата следваща година. Сега пазарът на дървесината е нестабилен, цените скачат драстично, но това е нож с две остриета и ако ние вдигнем цените, защото можем, възможно е голямо срутване и за горското стопанство, и за потребителите. Да, добре дошла е за нас високата цена на дървесината – вдигаме заплати, вдигаме разценките за сечта. Но високите цени не могат да се задържат дълго, а и покачването им не значи покачване на реализацията и може да доведе до спиране на дейността на стопанствата. Затова подчертавам, че нашата система трябва да мисли за стабилни взаимоотношения, които изграждаме с потребителите на търговете, защото това са взаимоотношенията поне за цяла една година.

- Как може да стане възможно това на практика в рамките на Предприятието?

- Как да се реши проблемът? Като намерим балансиран подход и снабдим всички преработватели – по закон и Наредбата за възлагане на дейностите в горите, с дървесина директно. Моето виждане е, че сега трябва максимално да извадим от нашите насаждения едра строителна дървесина и да я предлагаме на търговете от централни складове. С други думи първо добиваме суровина, а след това предлагаме цена за нея. И ако тази цена е нереалистична, ние ще имаме възможност да я намаляваме, ако е по-ниска, ще я вдигаме. На първата тръжна сесия ще предложим готова дървесина във всички категории с цел да стабилизираме вътрешния бизнес в България. И директорите на стопанствата трябва да се ангажират с новата организация на тази продажба от склад. Да, ще трябва да преминат обучение, за да станат по-добри мениджъри. Необходимо ще е и диференциране на цените по стопанства, както и на цените за местното население. Дори ако се налага да имаме по-малка печалба. Ние се нуждаем от балансиран подход към всички заинтересовани страни в горите.

- Каква е Вашата позиция относно идеята на ИАГ да ограничим ползването от зрелите ни гори до 70%?

- Бих се радвал, ако след като обобщим целия икономи-

чески анализ от териториалните поделения в нашето Предприятие, можем да гарантираме необходимата суровина за преработвателите в страната, с ясни и балансиран цени, да се постигне този процент. Ако успеем да го направим, ще бъде голям прогрес – и за горите, и за обществото.

- Когато казахте, че нашето горско стопанство не се възползва от многофункционалността на горите, какво имате предвид?

- Преди всичко смятам, че трябва да се намалят темповете в ползването на горите, а да се увеличат приходите от недървесните горски и туристически продукти – гъби, билки, ловен, фото- и орнитотуризм, риболов. Нужна е гъвкавост, която, щем – не щем, Европа ще ни наложи при стопанисване на горския ресурс. Ние например имаме активи, които могат да се ремонтират и да станат бази именно за страничната дейност. Не стигнем ли до многофункционално стопанисване и ползване на горите, ще изтощим до краен предел ценните ни месторастения.

- Какви промени предвиждате в ловното стопанство?

- Вече 30 г. се плашим от думите „собственост“ и „капитал“ и това е много показателно за ловностопанската дейност. Ако държавата е собственик на ловния ресурс, има 2 пътя да го стопанисва и подобрява. Първият е да извади собствен капитал и да управлява държавното ловно стопанство по начин, обществено приет и отворен. Вторият път – собственикът на ресурса да привлече капитал и да намери инвеститор, който има финансови възможности да направи това. Сега има такава практика, но тук е важно да се намерят точни правила, които трябва да се изпълняват и контролират. Аз например винаги бих поощрил всеки инвеститор и ползвател, който успее да развие и нови печеливши дейности, които държавното ловно стопанство не е могло. Ние трябва да се научим, че развитието на дейности води до успех.

- Може ли да обобщим вижданията Ви за успешната работа на ЮИДП?

- Да се погрижим за добива на едрата строителна дървесина във всички налични насаждения. Да се насочим към различни имоти, като активи на Предприятието, и да възстановим тези, които могат да се използват в развитието на страничните дейности и туризма, а останалите да се предложат за продажба.

Що се отнася до развитието на ловното стопанство, ще работим за привличането на частния капитал с идеята да повишим приходната му част. Имаме предложение до министъра на земеделието, храните и горите да се обособи ДГС „Тунджа“ – Ямбол, като ловно стопанство за развитие на дребнодивечовия лов. Ще проучим възможностите за използване на част от ловните домове за масов туризъм и отдих, а в двете фазанарии да увеличим производството.

Иска ми се да можем да възстановим някои от страничните дейности или да създадем нови, да обособим пунктове за събиране на гъби и билки, търсейки съвместна дейност с частния бизнес.

Като цяло Предприятието ще се стреми към увеличаване на приходната част, оптимизиране на числения състав, урегулиране на заплатите в стопанствата, създаване на условия за функционирането на всички – дори на най-отдалечените и не така атрактивни за бизнеса териториални поделения, на базата на максималния им капацитет, балансиран подход и диференцирани цени на дървесината, за да могат да функционират и да се издържат. Не е редно предоставеният ни безвъзмездно от държавата ресурс да бъде губещ в нашите ръце, в ръцете на лесоухода.

Инж. Виолета ТЕНЕВА – началник на отдел „Възобновя- ване, програми и проекти“

Основната дейност на отдел „Възобновяване, програми и проекти“ е създаването на култури на площите, в които е невъзможно или трудно естественото възобновяване. Тази дейност се предхожда от прецизно планиране и организиране, което е в основата на добрите резултати, на дейности по семейбиране, предпосевна подготовка и производство на фиданки за нуждите на лесокултурните мероприятия.

В териториалния обхват на ЮИДП – Сливен, се залесяват средно 4000 дка, като за 2021 г. са предвидени 3939 дка, от които изпълнени до момента – 2739 декара. Пролетното залесяване се извършва с широколистни видове с открита коренова система, а есенното – чрез сеене на жълд в копки, с контейнерни фиданки от иглолистни видове и тополи. При създаване на култури с дребноразмерни фиданки, с открита коренова система, се избират местни дървета – предимно цер и благун, сребролистна липа, червен дъб, акация, обикновен явор, основен приоритет е създаването на смесени култури.

Постигането на добри резултати се дължи на съвкупността от добре планирани действия – избор на посадъчен материал, подходящ дървесен вид и сезон.

Освен тези фактори основна роля има и видът на почвоподготовка. През последните години ръчната обработка на почвата е изместена от механизиранията, но все още намира приложение при стръмни наклони, на голяма надморска височина или при значително малки площи. На територията на ЮИДП основните залесявания са в равнинните териториални поделения, което позволява пълна механизирана почвоподготовка, като най-често се извършва риголване на дълбочина 60 сантиметра. При каменлива почва риголването се заменя с продълбочаване на около 45 см, за да се избегне изваждането на камъните на повърхността. През 2021 г. планираната почвоподготовка е на площ 3290 дка, като до момента са направени 1775 декара. Останалата площ ще бъде подготвена през есента за пролетното залесяване през 2022 г., тъй като е желателно да бъде оставена да слегне и да се влагозапаси.

Дори при спазване на всички изисквания и норми запазването на доброто прихващане на културите не е гарантирано, ако не бъдат полагани необходимите грижи по отглеждането им. Културите от дребноразмерни фиданки, в зависимост от възрастта, се окопават в реда – 3, 2 или 1 път, а където е възможно, се извършва и дискуване на междуредията. Това се налага предимно при богати почви, граничещи със земеделски територии, тъй като тревната растителност достига значителни размери и е сериозна предпоставка за заглушаване на фиданките и бързото разрастване на възникнали пожари. При необходимост се предвижда изсичане на издънките особено на площи, освободени от акация, като това мероприятие се извършва в периода на силна вегетация. Доста често преди залесяването такива площи се поддържат „на угар“ за период от 1 година или върху тях се отглеждат земеделски култури за 2 – 3 години, за по-пълноценна борба с този инвазивен вид.

При тополовите култури се извършват редица мероприятия – дискуване, оран, варосване, кастрене и поливане. Важно е да се отбележи, че оранта се извършва еднократно и е практика само при едногодишните култури, тъй като кореновата им система е

плитка, със силно развити странични разклонения, и съществува риск от нараняването им. Дискуването задължително се прави кръстосано, благодарение на което се отстранява по-голямата част от тревата в реда.

Културите се отглеждат 3 години след създаването им, а ако са в зони от екологичната мрежа „Натура 2000“ – до 5-ата година.

През 2021 г. по-голямата част лесокултурните мероприятия бяха извършени успешно, а останалата част от дейностите предстоят до края на годината.

Като лесовъди оценяваме и се стремим към естественото възобновяване с всички лесовъдски мероприятия, които се провеждат в насажденията. За жалост това не винаги се оказва възможно, поради което се налага да се прибегне към залесяване. Основната задача на ЮИДП е не просто да бъдат залесени свободните площи, а това да се случи, като се подберат подходящите дървесни видове, така че лесовъдите след нас да имат възможността да ги превърнат в естествени насаждения чрез провеждане на редица дейности в горите. Всички сме свидетели на случващото се през последните години със създадените през 70-те и 80-те години на миналия век борови култури. След провеждане на санитарна сеч поради масовото съхнене единственото, което може да се направи на тези площи, е отново да бъдат залесени, тъй като на значително малка част от тях под склопа се наблюдава подраст, като още по-рядко той е от бор. Поради тази причина основната ни цел е производство и използване предимно на широколистни видове, които се намират в своя район на разпространение.

Разбира се, макар и със значително по-малки мащаби иглолистните фиданки ще продължават да намират своето приложение основно при стръмни и ерозирани терени чрез използването изцяло на контейнерни фиданки.

На подходящите месторастения се създават интензивни култури от тополи за производство на висококачествена строителна дървесина за промишлеността.

Инж. Златка АЗМАНОВА – началник на отдел „Стопанисване на горите“

Гората е живот и природно богатство, благодарение на което дишаме чист въздух и имаме вода, тя е място за живот и развитие на голямо разнообразие от растения и животни. Наред с това горите имат и важно значение за икономиката на страната ни. Екологичните изисквания към провеждането на дърводобива, опазването и поддържането на горските екосистеми довеждат до нови изисквания към горскостопанските дейности. Лесовъдите в териториалните поделения на ЮИДП работят от позициите за природосъобразното и устойчивото стопанисване на горите и съхраняването на биоразнообразието в тях. Приоритет е поддържането на жизнени, продуктивни и многофункционални гори, които да способстват за смекчаване на негативните последици от изменението на климата, като същевременно се осигурява и устойчив годишен добив на дървесина и дървесни продукти.

Хората имат усещането, че горите се изсичат, но това не е точно така. На места има нарушения и нередности, но като цяло горите на територията на Предприятието се стопанисват устойчиво. Лесовъдските ни дейности са насочени към запазване

и увеличаване на основните функции на горите чрез отглеждане и подобряване на санитарното им състояние, даване на предимство на естественото възобновяване, опазване на генетичния ресурс, поддържане на биологичното разнообразие.

Максималното оползотворяване на естествения възобновителен потенциал на горите и неговото подпомагане са в основата на всички лесовъдски дейности, свързани със стопанисването на горите. В повечето териториални поделения естествените процеси на възобновяване на гората протичат изключително благоприятно. Те се регулират с прилагането на различни лесовъдски системи от сечи, като предимно се провеждат дългосрочни – групово-постепенни, неравномерно-постепенни и постепенно котловинни сечи. В резултат на високия обществен интерес към горите и конкретно към добива на дървесина се въведоха ограничения, като се намали с 30 % ползването от възобновителни сечи във високостъблените гори на възраст над 100 години. Спазваме тези ограничения и смятам, че когато се изисква една гора да не се сече или да се сече с ниска интензивност, за да се опазва рекреационната ѝ функция и водата, но има разходи за нейната охрана и поддържане, тези разходи е необходимо да се покриват с такса. Отдавна се говори и е крайно време активно да се работи за обективното остойностяване на еко-системните ползи от горите.

Инж. Невен ПЕНЕВ – началник на отдел „Ловно стопанство и странична дейност“

Ловно стопанство. На територията на ЮИДП – Сливен, има 5 държавни ловни стопанства – „Граматиново“, „Ропотамо“, „Несебър“, „Тополовград“ и „Мазалат“.

На тях се дължи основният дял от организирания ловен туризъм и приходите от ловностопанска дейност на Предприятието.

Отделно от държавните ловни стопанства има 77 дивечовъдни участъка, отдадени на юридически лица за дългосрочно стопанисване и ползване на дивеча.

Като цяло резултатите в приходната част досега са незадово-

лителни. Основната причина е намаляването на организирания ловен туризъм, дължащо се на пандемията от COVID-19, заради която много от заявките за лов в България бяха отменени, а африканската чума по свинете (АЧС) ограничи търсенето на атрактивния лов на вида.

Резултатите от таксацията на дивеча в петте държавни ловни стопанства са положителни, не се наблюдава значително намаляване в популациите на основните видове дивеч с изключение на запасите на дива свиня, които са драстично спаднали заради разпространението на болестта африканска чума по свинете.

Добитите трофеи от благороден елен на територията на държавните ловни стопанства през септември и октомври:

- ДЛС „Тополовград“ – 1 благороден елен – 13 кг, златен медал с оценка 232.52 т. по СИС;
- ДЛС „Ропотамо“ – 4 благородни елена, два от които по 9.5 килограма;
- ДЛС „Мазалат“ – 7 благородни елена;
- ДЛС „Несебър“ – 3 трофейни благородни елена, отстреляни през октомври, и един селекционен благороден елен.

Противопожарна обстановка. Относително по-малко щети от пожари през пожароопасния сезон тази година отчита ЮИДП. През годината държавните горски и ловни стопанства са извършили поддръжка и ремонт на 1020 км минерализовани ивици и 320 км лесокултурни прегради.

На територията на Предприятието до 11.11.2021 г. са възникнали 47 пожара. За сравнение броят им през 2020 г. е бил 149.

Засегнатите горски площи тази година са 4348 дка, което е значително по-малко в сравнение с миналогодишните 37 063 декара.

Върховите пожари през 2021 г. са на 278 дка, а миналата година – на 2934.

Засегнатите иглолистни гори тази година са 933 дка, широколистните – 2327 дка, смесените – 374 декара.

Според собствеността 3508 дка от засегнатите от пожари гори са държавна, 393 дка – общинска, и 428 дка са частни гори.

Пожарите през 2021 г. основно са възникнали през юли и август, докато през изминалата година горски площи са горели и през септември.

Част от колектива на Югоизточното държавно предприятие

ДГС – ЯМБОЛ: Традициите се възраждат

Пътуването ни започна от ДГС „Тунджа“ – Ямбол, в дните на късното есенно слънце и обилните реколти, които сякаш искаха да ни покажат колко богат е този край. Натезжалите от грозде лозя бяха много красиви, но не те, а протегнатите към слънцето новозалесени фиданки в скорошните пепелища ни изпълниха с невероятна радост. Тези дълги редове от атласки кедър и цер върху близо 430 дка, залесени напролет в ГСУ „Тунджа“ с началник инж. Цветан Славов (сн. 1) върху опожарените преди 4 г. борови насаждения, са голяма гордост на Стопанството, защото, според думите на директора инж. Галина Мартинова, залесяването е най-важният приоритет на ДГС „Тунджа“. Както и 3-годишната тополова култура в землището на с. Тенево върху 300 дка, която се развива отлично, или 5-годишната в м. Ормана. Удовлетворен е от изпълнението на набелязаните в залесяването цели и инж. Андон Илиев – началник на ГСУ – Бакаджика (сн. 2).

Защо е така? Общата площ на Държавното горско стопанство е 23 303 ха, от които държавните гори са 14 364 ха (61 %) и по няколко процента са друга собственост. Дейността си осъществява на територията на три

общини – Ямбол, Стралджа и Тунджа. Залесената площ е 290 467 ха (88 %), като преобладават издънковите гори за превръщане в семенни (60 %), иглолистните заемат 10 % от общата площ. Към 2013 г. изредените култури и естествени насаждения са 1550 хектара. Това подсказва какъв е характерът на стопанисването на горите в района и защо акцентът е сложен върху залесяването. От 2014 г. досега са залесени 7133 дка, предимно с топола, атласки кедър, цер, благуна, червен дъб и липа, като за 2021 г. залесяването е 1276 декара. Нещо повече

– създаването на нови гори в ДГС „Тунджа“ представлява една трета от предвиденото в обсега на цялото Югоизточно държавно предприятие – Сливен.

Ако се върнем към корените на ДГС „Тунджа“, ще видим, че там са заложени предпоставки за печелившо ловно стопанство особено дребнодивечово, каквото то е било преди 15-ина години и към каквото е устремен колективът сега. От лесничейство през 2002 г. то става държавна дивечовъдна станция, а след това държавно ловно стопанство (до 2011 г.). През този период територията му се състои от 7 самостоятелни ловностопански комплекса (ЛСК) с обща площ 11 328.7 ха, стопанисва се и фазанарията „Долна Топчия“. Този

Колективът на ДГС „Тунджа“ – Ямбол, с директор инж. Галина Мартинова (в средата) и гл. счетоводител Теодора Георгиева (отдясно)

период е характерен и с най-добрите трофеи от дива свиня, отстреляни на територията му, носители на златни и сребърни отличия. Когато „Тунджа“ е преобразувана в горско стопанство, то остава само с 2 ЛСК, отдадени през 2012 г. на концесия, като впоследствие в ЛСК „Топчиите“ концесията е прекратена и започва да се стопанисва от ДГС „Тунджа“.

От 1 октомври т.г. със заповед на министъра на земеделието, храните и горите се увеличава районът на дейност на ДГС „Тунджа“ в ловностопанско отношение и се обособяват 5 ЛСК – Ормана, Острова, Манастирски възвишения, Топчиите и Камен връх, с обща площ 9143.0 хектара. Много ясно, че отново трябва да се запретнат ръкави за възстановяване на някогашните добри традиции, да се възстанови популацията и ловът на дива свиня, елен лопатар и сърна. Но неслучайно поречието на р. Тунджа се нарича „Меката на колхидския фазан“. В резервата „Долна Топчия“ се намира единственото у нас естествено находище на колхидски фазан, който в специализираната литература е известен с наименованието „ямболски“. Затова ни беше интересно да се отбием във фазанарията за развъждане на колхидски фазан „Долна Топчия“ (сн. 3), която от 1 октомври се стопанисва от ДГС „Тунджа“, а се очаква и емоционалното ловуване на този вид да се възобнови в пълен обем.

Спряхме се на тези два елемента от ежедневието на ДГС „Тунджа“, а за другите успехи в стопанисването, опазването на горите и защитените територии и за труда, полаган с отговорност от 38-членния колектив на Стопанството, ще разкажем друг път. Впечатлени сме и от ремонта на сградата, която грее отвътре и отвън, и от огънчетата на истински професионализъм и обич към работата, с които ни зарази инж. Славов и инж. Илиев, както и целият колектив. Традициите се възраждат.

ДГС – АЙТОС: **Зеленото наследство на лесовъдите**

В Източна Стара планина, където Балканът снижава билото си в морски копнеж, се простира Държавно горско стопанство – Айтос, на площ 45 336 ха, върху землищата на общините Айтос и Руен. Общият запас на горите в района е 5 622 390 м³, като основно място заемат издънковите гори от местен произход. Преди 17 години журналистическата работа ни отведе в Айтоските гори и тогава спонтанно ги нарекохме царството на дъба. Лесовъдите работеха по превръщането на издънковите дъбови гори в семенни. И близо две десетилетия по-късно се радваме да видим резултата от техните усилия, работата на настоящия екип, която е подчинена на професионализма и приемствеността, със съзнанието, че свършеното днес ще оценяват бъдещите поколения и плодовете на днешния ден ще берат децата и внуците. „Превръщането на издънковите гори в семенни е труд на повече от едно поколение лесовъди“, казва директорът инж. Сахак Сахакян.

И заедно с гората „отглежда“ младото поколение лесовъди в Стопанството. Целият състав участва при нужда в работата в разсадника, в събирането на жълъди и залесяването. „Когато един млад служител започне от събирането на семената, мине през залесяването и отглеждането на фиданките – тогава може да се нарече горски, а не само да участва в маркиране и експедиране на дървесина – споделя своята философия инж. Сахакян. – Стана практика екипът на Горското стопанство да се включва редовно в дейностите по залесяване. През 2020 г. бяха залесени 86 дка с тополи, а през настоящата година са 82 дка – общо 168 дка само от горски служители. Събирането на семена от години се извършва изцяло от нас. Ежегодно се събират до 5 т жълъди“ – добавя директорът. Не е тайна, че горските кадри се изграждат в гората, а не на бюро. Затова и екипът ни се отправя натам, а наши водачи по зелените склонове са инж. Йордан Богданов – зам.-директор, и Рамадан Осман – началник на IV горскостопански участък „Бяла река“.

Първо към „родилното“ на гората – разсадник „Извора“, който се простира на 186 декара. Разговаряме с Николай Вълков – технолог, Красимир Димитров – ръководител-разсадник, и Николай Събев – помощник-лесничей (сн. 1 от ляво надясно). Ежегодно тук се отглеждат от 300 000 до 450 000 фиданки, предимно цер, блаун, зимен дъб, липа, като за миналата година са произведени 483 010 фиданки. За съжаление през последните години това производство е силно затруднено от промяната в климата. Полагат се усилия за подобряване на поливните условия. В разсадника работят 6 души, но разполагат с много остаряла техника. Към това се прибавя и проблемът със сляпото куче, което не може да бъде премахнато, тъй като заради FSC сертификацията на Стопанството в разсадника нямат право да третират насажденията с препарати, а разрешените

средства за борба с вредителите се оказват неефективни.

По-нататък спираме в прекрасни млади гори, които разкриват професионализма на лесовъдите и са живият учебник по превръщане на издънковите гори в семенни.

В землището на с. Зетъво на 60 дка са вирнали зелени връхчета 3-годишни церови фиданки в отлично състояние.

Резултата след възобновителните сечи в 210-годишна церова гора, където е внесен благунов жълъд, виждаме в землището на с. Вресово. На 113 дка се развива чудесно 18-годишно насаждение. На места жълътът е засят „на копки“, а на други – „на съчма“ (свободно разпръскване на жълта), обяснява началник-участъкът Рамадан Осман (на сн. 2 отдясно заедно с инж. Йордан Богданов).

На следващия обект виждаме спечелената борба на лесовъдите със стихията на пожара. Тук в 80-годишна издънкова благунова гора през 2010 г. е извършена котловинна сеч и зеленее двуметров подраст от цер и благун, който бива изпепелен от пожар през миналата година, обхванал 160 декара. Изгорелите млади дъбове веднага са подрязани „на пънче“ от горските и вече на мястото на пожара виждаме едногодишно издънково и семенно възобновяване (сн. 3).

Интересни край Момина чешма са освен преданието за името на местността, и успешните усилия по превръщането на 75-годишни дъбове чрез естествено възобновяване в млади, вече 10-годишни насаждения (сн. 4). Над 3000 дка общо са възобновените гори в участък „Бяла река“.

Докато широколистните гори се възобновяват чудесно и са в добро състояние, в иглолистните горски култури се наблюдава съхнене вследствие на нападения от корояди и патогенни гъби. В периода 2010 – 2020 г. са усвоени около 35 000 м³ съхнеща дървесина. През настоящата година са инвентаризирани още 30 700 м³ съхнеща иглолистна маса. За да не се разпространят вредителите и болестите, тази дървесина трябва да бъде изведена от горските масиви, коментира зам.-директорът инж. Йордан Богданов.

Част от колектива на Стопанството с директора инж. Сахак Сахакян (в средата), и зам.-директорите инж. Илия Янгъзов (отляво) и инж. Йордан Богданов (отдясно)

2

„Поради проблемите със съхненето много хора отричат иглолистните насаждения в нашите гори – казва инж. Сахак Сахакян, – но много от тях са създадени на ерозиран терени и пасища, за които са подходящи. Вярно е, че са по-неустойчиви и кратковечни от дъбовите гори, но нека погледнем нещата от друга страна – най-хубавата дървесина в дъбовата гора е на 120 години, ако през 40 години сечем съседната борова гора и залесяваме, тя ще ни осигури парите, необходими да запазим 120-годишната дъбова гора“ – обяснява инж. Сахакян.

Съгласно новия горскостопански план от 2020 г. годишното ползване в горите на Стопанството е 51 120 м³ дървесина. През 2020 г. са добити 53 035 м³, което се налага поради изоставане в планираното ползване в предходни периоди. Дървесината се добива от местни фирми и се предлага на търг, като предимство имат преработвателите от района. Дървата за огрев за местното население се осигуряват по предварително изготвени от кметовете на населените места списъци и се закупуват от склад. Цената на дървата остава непроменена за цялата година – 40 лв. без ДДС за кубик, въпреки че пазарът диктува други стойности в условията на недостиг на дърва.

Както и на много други места, тук дърводобивните фирми изпитват затруднения с набирането на работници, които предпочитат сезонната работа в чужбина и възпрепятстват фирмите да изпълнят поетите ангажименти навреме. Другият основен проблем е липсата на техника, така необходима, за да компенсира недостига на работна ръка. А важно условие за извършването на дърводобив е и горската пътна мрежа. Наскоро Стопанството е

изградило 4 бетонови моста на мястото на дървени, които вече не са били годни за експлоатация и са удължавали пътя за транспортиране на дървесината повече от два пъти. Не можахме да минем по тези мостове, времето не достигна, но пък видяхме добре поддържана дивечова ограда от фирма „Кондор“, която е сключила договор за концесия със Стопанството. В оградата в дивечовъден участък „Дъбрава“ на площ 300 ха се грижат за елен лопатар, муфлон и дива свиня. „С отдаването на дивечо-

вдните участъци дивечът намери стопанина си в много части на страната“, смята инж. Сахакян.

Иска ни се да разкажем и още – за работата с обществеността и подрастващото поколение, за грижата към младите служители и стимулите да получат висше образование и да се развиват в професията. И още... иска ни се да видим с нашите очи как тук горските си обичат работата, как обичат гората и с желание и усилия ден след ден оставят зелено наследство.

ДЛС „ГРАМАТИКОВО“: В сърцето на Странджа

Граматиново е село с много древна история, чиито корени се проточват до 1347 г., когато монаси и граматници (книжовници) се заселват в околностите на днешното населено място. Преживял трагедиите на нашата история, открай време това е борчески край, край на образовани и успели хора. От друга страна, това е центърът, сърцето, на Българската Странджа, чиято емблема са дъбовите гори, защото тук се намират най-обширните комплекси в страната, съхранени от древни времена, и където българската лесовъдска наука основно проучва и обосновава едни от най-важните въпроси, свързани с тяхното стопанисване, естествено възобновяване и отглеждане. Неслучайно през 1936 г. в Граматиново е създадено Ревирното лесничейство „Ви-

зица“, чийто наследник е днешното Държавно ловно стопанство „Граматиново“ – с. Граматиново.

За да усетиш това място, не се иска много – със самото си присъствие Странджа те привлича и въвлеча в живота си неусетно, но завинаги. И ако не е стъклото на колата, с която пътуваме с ловните надзиратели инж. Димитър Нанчев и Манол Шопов по тихите ъ хълмове и долове, имаш усещането, че летиш над нея – над красивия връх Телчарника, над р. Велека, над резервата „Тисовица“, аязмата, параклисите и безкрайните гори, приютили невидимите за око горски обитатели. Емблемите на Стопанството – дъбовите гори и дивечът, са еднакво важни за дейността му.

Площта на ДЛС „Граматиново“ е 21 665.10 ха, като

Колективът на ДЛС – Граматиково, с директор инж. Ганчо Костадинов (в средата), зам.-директор Димитър Цанев (отляво) и гл. счетоводител Мария Москова (отдясно)

залесената от тях са почти изцяло горите – държавна собственост – 19 628 ха (99.4 %). Дъбравите са визитката и гордостта на Стопанството, а главните лесообразуващи дървесни видове са източен горун, благу, източен бук, странджански дъб, габър, трепетлика. Основният метод на възобновяване на горите е по естествен път. И не го прави само природата, а лесовъдско майсторство е естественото възобновяване (сн. 1).

Преминавайки през Стопанството, виждаме, че най-големи площи заемат широколистните високостъблени гори (91 %). Чистите източноторунови гори и смесените благунови насаждения се проточват като дългите странджански песни. Отбиеш ли се при защитените от закона вековни дъбови гори с достопочтени 200 – 300-годишни прародители на днешната Странджа или в защитената местност „Парория“ (986.6 ха) с благуново-церови насаждения на три века, при вековните дървета на 800 г., сякаш попадаш в праисторически

времена. И всичко се съхранява и пази зорко, защото затова на този свят има лесовъди.

Странджанското стопанство е и депо на ценна дървесина, за чието умножаване работят поколения лесовъди. По горскостопански план ДЛС „Граматиково“ има предвидено ползване на 44 070 м³ (стояща маса). Добива годишно 5957 м³ едра, 7869 м³ средна и 2996 м³ дребна строителна дървесина, както и 19 104 м³ дърва за огрев. Стопанската си дейност осъществява главно с предоставяне на ползването на дървесина чрез продажба на действително добито количество и стоящо „на корен“. За 2021 г. Стопанството има одобрени 35 229 м³ лежача маса, от които едрата строителна дървесина е 5099 м³, или 86 % спрямо ГСП, като при проведените процедури може да се похвали с добро постижение в единичните цени на дъбовата дървесина. Така при фурнира са достигнати 357 лв./м³ (по финансов план 300 лв./м³), траверси – 355 лв./м³ (съответно 280 лв./м³ по ФП), трупи – 301 лв./м³ (220 лв./м³) и други. Снабдяването на местното население с дърва е приоритет и поддържайки с години социалната си политика, Стопанството не надхвърля цената си от 35 лв./куб. метър.

Сечта се извършва с местни фирми и тъй като ДЛС „Граматиково“ е сертифицирано от 2002 г., се спазват всички изисквания на стандарта FSC. През тази година на територията на Стопанството при високоствъблените сечи за добив на едра дървесина и пробирките започва добив с харвестър от висок клас „John Deere“.

Работата с тази машина видяхме при сечта за производство на висококачествена дървесина в насаждения, определени за стопанисване по т.нар. Заарландски метод, по който Стопанството, едно от първите в страната, работи от 2008 г. и затова вече има добър опит в лесовъдската практика. В идеален вариант осветлената корона на едно от „дърветата на бъдещето“

1

изглежда толкова прекрасно (сн. 2).

През 2017 г. по приетия горскостопански план са определени насаждения с предвидена сеч по този метод. Инж. Димитър Цанев – зам.-директор на ДЛС „Граматиново“, ясно и подробно ни обясни технологията и предимствата при работата с харвестъра в дърводобива. Дневният добив варира от 120 до 140 пл. м³, в зависимост от средния диаметър на дървесината и сложността на обекта.

Това е 2 – 3 повече от останалите комплексни бригади, които не разполагат с такава техника. Добивът с харвестър, който отсича, кастри и разкроява, намалява похабяването на дървесина, гарантира точните размери на сортиментите, улеснява контрола, а от лесокултурна гледна точка – води до равномерно разхвърляне на вършината по цялата площ на сечището. Форвардерът завършва операцията за подвоз на добитата дървесина до временен склад. Ивайло Петров, собственик на фирмата „Скидърс Екстрийм“ ЕООД, работи на харвестъра, а баща му Диян – на форвардера (сн. 3).

Ловностопанската площ на ДЛС „Граматиново“ е 37 497.5 ха, като 5885.5 ха са предоставени на ЛРД „Сокол 2001“ – Малко Търново. Основните видове дивеч са благороден елен, сърна, дива свиня, а муфлонът (сн. 4) и еленът лопатар обитават ограденият участък „Уграш“.

Дивата свиня бе основният вид дивеч в ловните територии на Стопанството и носеше значителен приход по линията на организирания ловен туризъм. Африканската чума по свинете свежда популацията до критичния минимум и затова предстои много работа за достигане на допустимия запас и осигуряване на трофейно зрели екземпляри. Според директора на Стопанството инж. Ганчо Костадинов е необходима национална стратегия за възстановяване на популация-

та на вида и планиране и осъществяване на мероприятията за достигане на единна ловностопанска политика. Груповият лов трябва да се забрани за известно време и да се ловува само подборно на трофейно зрели животни, а разселването им да става от места, незасегнати от болестта. ДЛС „Граматиново“ разполага с база за интензивно

развъждане на дивеча в м. Петрова нива (5030 ха), която може да бъде използвана за разселване на дивата свиня в района.

Особено внимание трябва да се обърне и на другия основен вид дивеч – благородният елен. Тъй като той извършва т.нар. вертикална миграция по време на брачния период към ДЛС „Ропотамо“, е необходимо да се работи съвместно. Освен това, при високата лесистост на територията на Стопанството, усилията ще се насочат към отваряне на допълнителни открити площи за подобряване на хранителната база на вида, за да се предотврати сезонната му миграция към земеделските райони, където търпи значителни загуби от браконьерство.

На територията на ДЛС – Граматиново, са изградени много добри комплексни биотехнически съоръжения. Усилията сега са насочени към ловностопанския комплекс „Чуплака“, който се намира почти изцяло върху общинска собственост, между двете Държавни ловни стопанства „Граматиново“ и „Ропотамо“, където трябва да се изградят някои биотехнически съоръжения като 2-километровата просека, засята с пшеница, за подхранване на елена и сърната (сн. 5), а двете стопанства съвместно да наблегнат на охраната и увеличаването на популацията.

Екип на списание „Гора“